

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چشم انداز نقش راه اصلاح الگوی مصرف

www.ketab.ir

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

WWW.ITSR.IR

سرشناسه	: اخوی، احمد، ۱۳۲۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: چشم‌انداز و نقشه راه اصلاح الگوی مصرف/ پدیدآورنده احمد اخوی؛ همکاران طرح زهرا آقاجانی ... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۷ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۶۹-۴۱۷-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: همکاران طرح زهرا آقاجانی، الهام پیروز، خلیل حیدری، محمدرضا سعادت.
موضوع	: مصرف -- ایران
موضوع	: صرفه جویی -- ایران
موضوع	: مصرف -- ایران -- سیاست دولت
اسم افزوده	: آقاجانی، زهرا
اسم افزوده	: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی
تاریخ ثبت	: ۱۳۹۲ هج ۳۲/الف/ HB۸۰۱
رده	: ۳۰۶/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۲۴۰۸۴

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۶۹-۴۱۷-۲

نام کتاب: **نقشه راه اصلاح الگوی مصرف***
پدیدآورنده: **احمد اخوی**؛ استادیار موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی

ناظر علمی طرح: **دکتر علی‌الدین قاضی‌زاده**

همکاران طرح: **زهرا آقاجانی، الهام پیروز، خلیل حیدری و محمدرضا سعادت**

اصلاح و صفحه‌آرایی: **مریم زندانی**

طراحی جلد: **شاهرخ بهاری**

چاپ اول: **۱۳۹۲**

شمارگان: **۳۰۰ نسخه**

قیمت: **۱۸۰۰۰ ریال**

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: **شرکت چاپ و نشر بازرگانی**

ناشر: **مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی**

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: **تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، شماره ۱۰۰۴، تلفن: ۶۶۹۳۹۳۱**

وبسایت: **www.itsr.ir**

پست الکترونیکی: **info@itsr.ir**

* این کتاب برآمده از گزارش نهایی طرحی تحت عنوان «نقشه راه اصلاح الگوی مصرف براساس اهداف سند چشم‌انداز و برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه است که به این منظور تحت ویرایش و تجدیدنظر کامل پدیدآورنده قرار گرفته است.

پیشگفتار

پروزی انقلاب اسلامی و سرنگونی رژیم شاهنشاهی علاوه بر دلایل سیاسی - فرهنگی دارای برخی دلایل اقتصادی - اجتماعی نیز بود. از مهم ترین این نوع دلایل افزایش شکاف رفاهی بین شهر و روستا، علاوه بر افزایش نابرابری های درآمد و مصرف بود. پدیده ای که در جامعه شناسی با دوگانگی اجتماعی تعریف می شود و نتیجه مستقیم آن گسیختگی اجتماعی به معنای محروم شدن بیشتر ناطق محروم و روستایی از منابع درآمدی، انسانی و سرمایه اجتماعی و تضاد طبقاتی پر درآمدی گروه های برگزیده و حاکم در برابر کم درآمدی گروه اکثریت جوان، ولی محروم ناطق شهر است. بدون تردید وجود فقر گسترده در کنار ثروت و رفاه غیر قابل تصور مدیران و سرمایه داران وابسته به تقابل الگوی مصرف در این دو گروه متفاوت، تولید و واردات فقر و ابتلا به فقر برای مصرف طبقات فرو دست و واردات کالا و خدمات لوکس و زندگی های گاه به گاه برای طبقات فرادست تأثیر شدیدی در بسط و گسترش انقلاب و نفوذ آن تا اقصی نقاط محروم کشور داشته است.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی طبعاً یکی از برنامه های دولت و شورای انقلاب اصلاح الگوی مصرف بر اساس موازین اسلامی و متناسب با هویت و منافع ملی کشور بود. لکن جنگ عراق با ایران این فرصت را نداد و لذا برای اولین بار پس از خاتمه جنگ تحمیلی

در برنامه اول توسعه (۱۳۶۸-۷۲) این برنامه مطمح نظر واقع شد و شورای تعیین الگوی مصرف برای اجرای آن معرفی گردید. همان گونه که از عنوان شورا به خودی خود پیداست این شورا رویکردی دستوری داشت و متأثر از گذشته جنگ زده در صدد تعیین معرفی میزان مصرف سرانه مجاز یا نرمال خوراکی‌ها، پوشاک و کفش، مسکن و غیره و بش‌بینی تأمین آن در برنامه بود. برای تعیین الگوی مصرف برحسب ماموریت اصلی دستگاه‌ها تقسیم کار به عمل آمد، ولی چون رویکرد آن اساساً دستوری و به شیوه تصدی دسی بود در نهایت جز به تأمین کالاها به قیمت‌های یارانه‌ای و الگوی مصرف مسکن و انرژی یارانه‌ای نرسید. هزینه دولت بابت یارانه‌های آشکار، جز در مورد گندم، البته تا حدود زیادی بر بیهوشی مردم کاهش یافت، اما بابت عدم تعدیل مناسب نرخ ارز و پیروی از قیمت‌های حسابداری حساب‌های اقتصادی، یارانه پنهان پی در پی حجمی کلان‌تر پیدا کرد، تا جایی که مثلاً بابت مصرف بنزین تا نزدیک ۸ میلیارد دلار واردات هم هزینه شد و بر طبق برخی محاسبات سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ یارانه پنهان به رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان و برحسب نرخ روز دلار به نزدیک ۱۰ میلیارد دلار هم رسید. این زیان پنهان ملی در شرایطی ایجاد شد که از یک سو آلودگی‌های زیست محیطی و ضایعات انرژی، سلامت مردم و بقای منابع و ذخایر ملی را به خطر انداخته بود و از سوی دیگر رشد شتابنده مصرف این تهدید را تکرار می‌کرد که در حدود سهمیه ایران از برنج و نفت اپک چیزی برای صادرات باقی نخواهد گذاشت.

سیاست تثبیت قیمت در سال‌های شروع برنامه چهارم توسعه که قیمت بنزین را در ۱۰۰ تومان برای هر لیتر متوقف کرد این تهدید را جدی‌تر کرد تا اینکه دولت مجبور به ساماندهی و مدیریت مصرف سوخت شد و بدین ترتیب سهمیه‌بندی بنزین در دستور کار قرار گرفت (۱۳۸۶). از طرفی زیرساخت‌های حسابداری الکترونیکی مصرف و استفاده از کارت هوشمند سوخت و همچنین توسعه وسایل نقلیه عمومی و مترو در داخل شهرهای

بزرگ دنبال شد. سال ۱۳۸۸ از سوی مقام معظم رهبری سال اصلاح الگوی مصرف نام گرفت. چارچوب این اصلاحات در ابلاغیه سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف که بجز کلیات ضوابط الگوی مصرف اسلامی شامل برنامه اصلاحی مصرف نان حامل‌های انرژی و... می‌شد اعلام گردید. در این فاصله (۱۳۸۷-۱۳۸۹) لایحه هدفمند کردن یارانه نیز قانون تبدیل شد و برای اجرا به دولت ابلاغ گردید.

راهنمای فرمان مقام معظم رهبری و سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و برنامه پنجم یسرف و عدالت، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی که از بدو تأسیس خود در ۱۳۵۹ هم به برنامه‌های تحقیقاتی اصلاح الگوی مصرف را دنبال می‌نمود همایشی در چهارم مرداد ماه ۱۳۸۸ برگزار کرد که مجموعه مقالات آن در خرداد ماه ۱۳۸۹ منتشر گردید.

به این ترتیب، طرح تحقیقاتی اصلاح الگوی مصرف با هدف تحقق اهداف سند چشم‌انداز ۲۰ ساله (۱۴۰۴ هـ.ش) و برنامه‌های پنج ساله مذکور در دستور کار تحقیقات پایه‌ای موسسه قرار گرفت. اگر چه اهمیت و وسع تحقیق در این حوزه بر کمتر اهل فن پوشیده است با این حال، به دلیل مضایق و محدودیت‌های موجود رویکرد عملیاتی این حوزه در دستور قرار گرفت و پروژه‌ای تحت عنوان موجودات به نظر علاقمندان می‌گذرد تعریف و اجرا شد.

به عنوان دیدگاه مدیریت مؤسسه، به جرأت خروجی‌های این طرح فتح باب تحقیقات وسیع‌تر و فنی‌تر است، اگر چه نتایج آن یک راهنمای اصولی برای برنامه‌ریزی، ارزیابی و عملیاتی اصلاح الگوی مصرف می‌باشد. بدون تردید تحقیقات بیشتر و عمیق‌تری، مخصوصاً در حوزه‌های الگوی مصرف اسلامی، ضوابط اقتصادی حاکم بر مصرف و توابع تقاضا، عدم تقارن اطلاعات، عدم همگنی ساختار صنایع داخلی و تقاضای ملی، به حداقل

رساندن تورم و رفع نااطمینانی‌ها به عمل خواهد آمد که طراحی و اجرای برنامه‌های عملیاتی مؤثرتری را برای اصلاح الگوی مصرف امکان‌پذیر خواهد ساخت.

در اینجا لازم است از آقای احمد اخوی، مجری طرح و مولف محترم کتاب، و همچنین از آقای دکتر سیدضیاءالدین قاضی‌زاده، ناظر محترم که بر اجرای طرح، پوشش‌جراحی شرح خدمات و جامعیت آن نظارت داشته و از آقای زورارپرمه مدیر محترم پروژه رسانی همکارانی که به اجرای طرح و انتشار آن به صورت یک کتاب کمک کرده‌اند، تشکر شود. همچنین، لازم می‌دانم از علاقه‌مندانی که پس از مطالعه، موسسه را در جریان نظرات خود قرار می‌دهند نیز تشکر کنم.

مهدی فتح‌اله

رئیس موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتار مؤلف	ث
نشانه‌ها و اختصارات عمومی	ظ
فصل اول: کلیات	۱
۱-۱- کلیات طرح	۱
۱-۱-۱- مقدمه	۲
۱-۱-۲- موضوع طرح	۴
۱-۱-۳- ضرورت اجرای طرح	۵
۱-۱-۴- اهداف طرح	۶
۱-۱-۵- پرسش‌های اصلی و فرعی	۷
۱-۱-۶- فرضیه‌ها	۷
۲- مبانی نظری، اصول تعاریف و مفاهیم	۸
۱-۲-۱- تعریف مصرف و عوامل اقتصادی مؤثر بر آن	۸
۱-۲-۱-۱- مصرف بینه و پایدار	۱۳
۱-۲-۱-۲- اصلاح الگوی مصرف لازمه توسعه پایدار	۱۵
۲-۲-۱- عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر مصرف	۱۸
۲-۲-۳- تحول رفتار مصرف‌کننده از منظر بازاریابی	۲۱
۲-۲-۴- نگرش‌ها و واقعیت‌ها در اصلاح الگوی مصرف	۲۳
۲-۲-۵- تلاش‌های ملی و بین‌المللی اصلاح الگوی مصرف	۲۶

- ۶-۲-۱- تحول فرهنگی مصرف، گذار از رفتار سستی به رفتار تحلیلی ۲۹
- ۷-۲-۱- نظریه تمایز طبقاتی پیرو بوردیو ۳۵
- ۸-۲-۱- برخی اصول، تعاریف و مفاهیم زیرساختی مصرف و اصلاح الگوی مصرف ۳۹
- ۱-۸-۲-۱- اسراف ۳۹
- ۲-۸-۲-۱- تقتیر، اقتار ۳۹
- ۳-۸-۲-۱- مصرف حرام ۴۰
- ۴-۸-۲-۱- مصرف مستحب ۴۰
- ۵-۸-۲-۱- اتراف ۴۰
- ۶-۸-۲-۱- مصرف واجب ۴۰
- ۷-۸-۲-۱- تبذیر ۴۰
- ۸-۸-۲-۱- مصرف کاذب ۴۱
- ۹-۸-۲-۱- صرف صادق ۴۱
- ۱-۲-۱- تلفات مصرف و مصرف گرایی ۴۱
- ۲-۲-۱- مصرف هنگی ۴۱
- ۲-۹-۲-۱- مصرف انباشته ۴۲
- ۳-۹-۲-۱- مصرف تبذیر ۴۶
- ۴-۹-۲-۱- مصرف ابدی ۴۷
- ۱-۲-۱- مفهوم سبک زندگی ۵۲
- ۱-۱-۲-۱- تعریف سبک زندگی بر مبنای الگوی مصرف ۵۴
- ۲-۱-۲-۱- تعریف بر مبنای سامان سبک زندگی ۵۵
- ۳-۱-۲-۱- خاستگاه‌های سبک زندگی ۵۵
- ۳-۱-۲-۱- مرور کوتاه ادبیات و پیشینه تحقیق ۵۵
- ۱-۳-۱- پیشینه برنامه‌های اجرایی اصلاح الگوی مصرف و یقینات پشیمان آن ۵۷
- ۲-۳-۱- پیشینه تحقیق در موسسه مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی (سال‌های جنگ تحمیلی) ۶۰
- ۳-۳-۱- پیشینه تحقیق در شورای عالی تعیین الگوی مصرف ۶۱
- ۴-۳-۱- پیشینه تحقیق در سایر مطالعات ۶۲
- ۴-۱- خلاصه و نتیجه‌گیری ۶۶

فصل دوم: شناخت و آسیب‌شناسی وضع موجود الگوی مصرف در سطح اقتصاد

- کلان و کالاهای منتخب ۷۷
- ۱-۲- الگوی مصرف کلان و آسیب‌شناسی ۷۷

۷۷..... ۱-۱-۲ مقدمه

۷۸..... ۲-۱-۲ مصرف کلان

۸۱..... ۳-۱-۲ ارزیابی وضع موجود و آسیب شناسی آن

۸۵..... ۱-۳-۱-۲ آزمون فریدمن جهت رتبه بندی نقاط ضعف

۸۹..... ۲-۳-۱-۲ آزمون فریدمن جهت رتبه بندی فرصت ها

۹۱..... ۳-۳-۱-۲ آزمون فریدمن جهت رتبه بندی تهدیدات

۹۷..... ۲-۲ الگوی مصرف کالاهای منتخب در جهان، ایران، خاورمیانه و برخی از کشورهای
تخب (حسب دسترسی به آمار و اطلاعات لازم)

۹۷..... ۱-۲-۲ مقدمه

۹۹..... ۲-۲ مصرف مصرف استاندارد اقلام خوراکی اساسی

۱۰۱..... ۲-۲ مصرف کل و سرانه کالاها

۱۱۶..... ۴-۲-۲ بررسی مصرف اقلام مختلف غذایی (بر اساس اطلاعات بودجه خانوار)

۱۱۶..... ۴-۲-۲ بررسی سهم مخارج خوراکی از کل مخارج خانوارهای شهری و روستایی ...

۱۱۸..... ۲-۴-۲ بررسی مصرف کالاهای خوراکی در سبد مصرفی خانوارهای شهری و
روستایی (بر اساس اطلاعات بودجه خانوار)

۱۳۷..... ۵-۲-۲ بررسی مصرف و سرانه مصرف در کشورهای خاورمیانه و همسایه ایران

۱۴۲..... ۶-۲-۲ رتبه بندی کشورهای از لحاظ مصرف

۱۴۲..... ۳-۲ وضع موجود تقاضا و الگوی مصرف انرژی در ایران و جهان و مقایسه آن با
کشورهای مورد مطالعه

۱۴۵..... ۱-۳-۲ ضرورت استفاده منطقی از انرژی

۱۴۸..... ۲-۳-۲ الگوی مصرف انرژی در کشورهای جهان

۱۴۸..... ۱-۲-۳-۲ بررسی روند تغییرات شدت انرژی در کشورهای OECD

۱۵۴..... ۳-۳-۲ وضع موجود مصرف انرژی در ایران

۱۵۵..... ۱-۳-۳-۲ مصرف سرانه

۱۵۷..... ۲-۳-۳-۲ شدت انرژی

۱۵۹..... ۳-۳-۳-۲ قیمت و یارانه فرآورده های نفتی

۱۶۳..... ۴-۳-۲ مصرف حامل های انرژی در ایران و جهان

۱۶۳..... ۱-۴-۳-۲ گاز مایع

۱۶۴..... ۲-۴-۳-۲ بنزین

۱۷۱..... ۳-۴-۳-۲ نفت گاز

۱۷۲..... ۴-۴-۳-۲ تحلیل نهایی مصرف نفت گاز

۱۷۲..... ۵-۳-۲ برق

- ۶-۳-۲- وضعیت مصرف انرژی در ساختمان ۱۷۴
- ۷-۳-۲- تأثیر یارانه انرژی بر الگوی مصرف ۱۷۶

فصل سوم: سیمای الگوی مصرف مطلوب ۱۷۷

- ۱-۳- اهداف و سیاست‌ها در اسناد بالادستی و برخی رتبه‌بندی‌های منطقه‌ای ۱۷۸
- ۱-۱-۳- سند چشم‌انداز ۲۰ ساله (۱۳۸۴-۱۴۰۴) ۱۷۹
- ۲-۱-۳- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف ۱۹۹
- ۳-۱-۳- موارد مرتبط با اصلاح الگوی مصرف در قانون برنامه پنجم توسعه (برنامه پیشرفت و عدالت) ۲۰۱
- ۲-۳- استانداردهای جاری و سبب مطلوب غذایی ۲۱۹
- ۱-۱-۳- استانداردهای کیفی محصولات خوراکی و کشاورزی ۲۱۹
- ۱-۱-۳- مجموعه قوانین یا مقررات مواد غذایی ۲۲۱
- ۲-۲-۳- استانداردهای TBT و SPS ۲۲۲
- ۳-۲-۳- استانداردهای مورد نیاز ۲۲۲
- ۴-۲-۳- نشانه‌گذاری CE ۲۲۷
- ۵-۲-۳- استانداردهای ISO: 14000 و ISO: 9000 ۲۲۸
- ۶-۲-۳- نشان کیفیت ۲۳۱
- ۷-۲-۳- استانداردهای ملی ایران (م.س.ول) ۲۳۲

فصل چهارم: الزام‌ها و پیش‌نیازهای اصلاح الگوی مصرف ۲۴۱

- ۱-۴- پیش‌نیازهای سطح کلان ۲۴۱
- ۱-۱-۴- الزامات اجتماعی، فرهنگی و قانونی اصلاح الگوی مصرف ۲۴۱
- ۲-۱-۴- تقویت عوامل و زمینه‌های فرهنگی کاهش جذابیت مصرف تک‌اخری ۲۴۴
- ۳-۱-۴- فناوری و بهره‌وری در تولید ۲۴۵
- ۴-۱-۴- هدفمندی یارانه لازمه اصلاح الگوی مصرف ۲۴۷
- ۵-۱-۴- ضرورت فرهنگ‌سازی پایدار ۲۵۴
- ۶-۱-۴- بازاریابی اجتماعی و مشکل رهایی از تله فقر ۲۵۷
- ۷-۱-۴- الزام استفاده از دیدگاه‌ها و رویکردهای دموکراتیکی ۲۵۸
- ۸-۱-۴- مقتضیات فرهنگ اسلامی ۲۶۱
- ۹-۱-۴- سلامت، امنیت غذایی و اجتماعی ۲۶۲
- ۱۰-۱-۴- سایر الزامات و اهداف اصلاح الگوی مصرف در اسناد بالادستی ۲۶۲
- ۱۱-۱-۴- الزامات کلان اقتصادی اجرای مؤثر نقشه راه اصلاح الگوی مصرف ۲۶۵
- ۱-۱۱-۴- آمار و اطلاعات ۲۶۵

۲۶۶.....	۴-۱۱-۲- ثبات اقتصاد کلان
۲۶۷.....	۴-۱۲-۱- ثبات درآمد نفت
۲۶۹.....	۴-۱۳-۱- ثبات نسبی جریان سرمایه‌گذاری
۲۷۰.....	۴-۲- ساختارشناسی و اقتصاد سلجی الگوی تقاضا و مصرف کالاهای منتخب
۲۷۰.....	۴-۲-۱- مقدمه
۲۷۲.....	۴-۲-۲- مطالعات انجام شده در زمینه تقاضای مواد خوراکی در ایران
۲۷۵.....	۴-۳-۲- مبانی نظری و روش برآورد کشش‌های تقاضای کالاهای خوراکی اساسی
۲۷۶.....	۴-۳-۴- روش محاسبه کشش‌ها
۲۷۷.....	۴-۳-۵- داده‌های الگو و روش برآورد
۲۷۹.....	۴-۳-۶- تحلیل رگرسی حاصل از مدل
۲۸۱.....	۴-۳-۷- بررسی کشش‌های قیمتی گروه کالاهای خوراکی اساسی
۲۸۳.....	۴-۳-۸- بررسی کشش‌های درآمدی گروه کالاهای خوراکی اساسی
۲۸۵.....	۴-۳-۹- بررسی کشش‌های تقاطع گروه کالاهای خوراکی اساسی
۲۸۶.....	۴-۳-۱۰- جمع‌بندی، روش‌های تحلیل مقادیر کشش در سطح جهان، کشورهای مورد بررسی و ایران
۲۹۷.....	۴-۳-۱- شکاف تغذیه، پیش‌نیاز اصلی الگوی مصرف خوراک
۲۹۷.....	۴-۳-۱-۱- مقدمه
۲۹۸.....	۴-۳-۲- شکاف و تراز تغذیه
۳۰۰.....	۴-۳-۱-۲- ماکارونی
۳۰۱.....	۴-۳-۲-۲- گوشت قرمز و حبوبات
۳۰۲.....	۴-۳-۳-۲- آرد و گندم و نان
۳۰۳.....	۴-۳-۳-۴- تخم مرغ
۳۰۴.....	۴-۳-۳-۵- شیر
۳۰۶.....	۴-۳-۳-۶- پنیر و سایر لبنیات
۳۰۷.....	۴-۳-۳-۷- روغن نباتی
۳۰۹.....	۴-۳-۳-۸- شکر
۳۱۲.....	۴-۳-۳-۹- میوه‌ها و سبزی‌ها
۳۱۵.....	۴-۳-۳-۱۰- پیاز
۳۱۷.....	فصل پنجم: اصول معماری کلان، نهادهای اصلاح الگوی مصرف
۳۱۷.....	۵-۱- مقدمه
۳۱۸.....	۵-۲- چرا نهادهای؟

- ۳-۵- چرا دخالت دولت؟ ۳۱۹
- ۴-۵- پویایی الگوی مصرف و استمرار اصلاح آن ۳۲۰
- ۵-۵- انتقال از وضع موجود به وضع مطلوب ۳۲۱
- ۶-۵- طراحی مفهومی و اشاره‌های لازم در مورد نمودارها و ارکان کارگروه‌ها ۳۲۳
- ۷-۵- نقشه راه عملیاتی اصلاح الگوی مصرف ۳۳۶
- ۱-۷-۵- کارگروه عالی اصلاح الگوی مصرف و وظایف آن ۳۳۶
- ۲-۷-۵- کارگروه‌های فرعی اصلاح الگوی مصرف ۳۳۷
- ۱-۲-۷-۵- کارگروه اصلاح زیرساخت‌ها و شاخص‌های کلان اقتصادی مؤثر بر اصلاح الگوی مصرف ۳۳۷
- ۲-۷-۵- کارگروه فرهنگی اصلاح الگوی مصرف ۳۳۷
- ۳-۷-۵- کارگروه بهینه‌سازی و اصلاح الگوی مصرف کالاهای حساس و منابع ۳۳۷
- ۴-۷-۵- کارگروه مدیریت واردات ۳۳۸
- ۲-۷-۵- کارگروه حفاظت از محیط‌زیست، منابع ملی و توسعه پایدار ۳۳۸
- ۶-۲-۷-۵- کارگروه هوش ضایعات و افزایش بهره‌وری ۳۳۸
- ۷-۲-۷-۵- کارگروه اصلاح الگوی مصرف و افزایش بهره‌وری نهاده‌های کشاورزی ۳۳۸
- ۸-۲-۷-۵- کارگروه بهینه‌سازی و اصلاح الگوی خدمات بازرگانی ۳۳۸
- ۸-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه اصلاح زیرساخت‌ها و شاخص‌های کلان اقتصادی مؤثر بر اصلاح الگوی مصرف ۳۳۸
- ۹-۵- وظایف و مأموریت‌های اصلی کارگروه فرهنگی اصلاح الگوی مصرف ۳۳۸
- ۱۰-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های پیشنهادی برای کارگروه بهینه‌سازی و اصلاح الگوی مصرف کالاهای حساس و منابع انرژی ۳۴۰
- ۱۱-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه مدیریت واردات برای اصلاح الگوی مصرف ۳۴۱
- ۱۲-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه حفاظت از محیط زیست، منابع ملی و توسعه پایدار ۳۴۱
- ۱۳-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه کاهش ضایعات و افزایش بهره‌وری ۳۴۱
- ۱۴-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه اصلاح الگوی مصرف و افزایش بهره‌وری نهاده‌های کشاورزی ۳۴۲
- ۱۵-۵- برخی وظایف و مأموریت‌های کارگروه بهینه‌سازی و اصلاح الگوی خدمات بازرگانی ۳۴۲

۱۶-۵- ترکیب اعضای کارگروه عالی اصلاح الگوی مصرف و کارگروه‌های آن	۳۴۳
فصل ششم: تجزیه و تحلیل داده‌ها: اعتبارسنجی راهکارهای پیشنهادی اصلاح الگوی مصرف	۳۴۵
۱-۶- مقدمه	۳۴۵
۲-۶- بررسی پاسخ‌ها	۳۴۶
۳-۶- برای پرسش‌نامه	۳۵۰
۴-۶- آزمون سؤالات	۳۵۱
۵-۶- جمع‌بندی نظر خبرگان در مورد راهکارهای اصلاح الگوی مصرف در حوزه	۳۶۷
۶-۶- خلاصه جمع‌بندی برای راهکارها و فرضیه‌های حوزه اخلاق و فرهنگ	۳۷۳
۷-۶- خلاصه جمع‌بندی برای راهکارهای حوزه اقتصادی و اجتماعی	۳۸۵
۸-۶- خلاصه جمع‌بندی برای راهکارهای اصلاح الگوی مصرف در حوزه‌های توسعه پایدار و محیط‌زیست	۳۹۰
۹-۶- خلاصه جمع‌بندی حوزه مدیریت منابع	۳۹۳
فصل هفتم: جمع‌بندی، نتیجه‌گیری کلی و توصیه‌های سیاستی	۳۹۷
۱-۷- خلاصه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل ۱	۳۹۷
۲-۷- خلاصه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل ۲	۳۹۷
۳-۷- خلاصه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل ۳	۴۰۴
۴-۷- خلاصه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل ۴	۴۱۲
۵-۷- خلاصه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل ۵	۴۱۹
۶-۷- توصیه‌های سیاستی	۴۲۱
۱-۶-۷- توصیه‌های سیاستی نقشه راه جامع اصلاح الگوی مصرف	۴۲۳
۲-۶-۷- برخی نتایج و توصیه‌های سیاستی تأیید شده	۴۲۹
منابع و مراجع	۴۳۵

فهرست جدول‌ها

صفحه

عنوان

جدول ۱-۱: بازاریابی و رفتار مصرف‌کننده با تکیه بر.....	۲۲
جدول ۱-۲: تغییرات سهم مصرف‌کننده از تولید ناخالص داخلی (GDP).....	۷۹
جدول ۲-۲: میانگین رتبه‌های عوامل مشخص شده به عنوان نقطه قوت.....	۸۲
جدول ۲-۳: میانگین عوامل مشخص شده به عنوان نقطه ضعف به ترتیب اولویت.....	۸۳
جدول ۲-۴: خروجی آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی نقاط قوت.....	۸۵
جدول ۲-۵: میانگین رتبه‌های عوامل مشخص شده به عنوان نقطه ضعف.....	۸۶
جدول ۲-۶: میانگین عوامل مشخص شده به عنوان نقطه ضعف به ترتیب اولویت.....	۸۷
جدول ۲-۷: خروجی آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی فرصت‌ها.....	۸۹
جدول ۲-۸: میانگین رتبه‌های عوامل مشخص شده به عنوان فرصت‌ها.....	۸۹
جدول ۲-۹: خروجی آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی تهدیدات.....	۹۱

- جدول ۲-۱۰: میانگین رتبه‌های عوامل مشخص شده به‌عنوان عوامل تهدیدکننده... ۹۲
- جدول ۲-۱۱: میانگین عوامل مشخص شده به‌عنوان تهدید به ترتیب اولویت ۹۳
- جدول ۲-۱۲: استراتژی‌های مدیریت آسیب‌شناسی الگوی مصرف و رتبه‌بندی آنها..... ۹۶
- جدول ۲-۱۳: سرانه مصرف مورد تایید انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی ایران..... ۱۰۰
- جدول ۲-۱۴: محاسبه انرژی و تغذیه مطلوب روزانه ۱۰۰
- جدول ۲-۱۵: مصرف کل و سرانه لبنیات در جهان ۱۰۳
- جدول ۲-۱۶: مصرف کل و سرانه لبنیات در ایران ۱۰۴
- جدول ۲-۱۷: مصرف کل و سرانه حبوبات در جهان ۱۰۵
- جدول ۲-۱۸: مصرف کل و سرانه حبوبات در ایران ۱۰۶
- جدول ۲-۱۹: مصرف کل و سرانه غلات ۱۰۹
- جدول ۲-۲۰: مصرف کل و سرانه گوشت قرمز و مرغ ۱۱۰
- جدول ۲-۲۱: مصرف کل و سرانه سیب‌زمینی و پیاز در جهان و ایران ۱۱۲
- جدول ۲-۲۲: مصرف کل و سرانه شکر و روغن نباتی ۱۱۴
- جدول ۲-۲۳: مصرف کل تخم‌مرغ در جهان و ایران ۱۱۵
- جدول ۲-۲۴: سهم مخارج خوراک از مخارج کل خانوارهای شهر ۱۱۷
- جدول ۲-۲۵: سهم مخارج خوراک از کل مخارج خانوارهای روستایی ۱۱۸
- جدول ۲-۲۶: مصرف سرانه انواع کالا در خانوارهای شهری سال ۱۳۷۹..... ۱۲۰
- جدول ۲-۲۷: مصرف سرانه انواع کالا در خانوارهای شهری سال ۱۳۸۷..... ۱۲۰

- جدول مکمل ۲-۲۷: مصرف سرانه دهک های خانوار شهری از کالاهای اساسی در سال ۱۳۹۰..... ۱۲۱
- جدول ۲-۲۸: مصرف سرانه انواع کالا در خانوارهای روستایی سال ۱۳۷۹..... ۱۲۲
- جدول ۲-۲۹: مصرف سرانه انواع کالا در خانوارهای روستایی سال ۱۳۸۷..... ۱۲۳
- جدول مکمل ۲-۲۹: مصرف سرانه انواع کالاهای مورد مطالعه در خانوار روستایی در سال ۱۳۹۰..... ۱۲۴
- جدول ۲-۳۰: درصد خانوارهای زیر مصرف مورد نیاز (آسیب‌پذیر)..... ۱۲۵
- جدول ۲-۱: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف گندم در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۲۷
- جدول ۲-۳۲: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف برنج در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۲۸
- جدول ۲-۳۳: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف روغن نباتی در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۲۹
- جدول ۲-۳۴: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف گوشت گاو و گوساله در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۳۰
- جدول ۲-۳۵: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف گوشت مرغ در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۳۱
- جدول ۲-۳۶: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف گوشت سفید در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۳۳
- جدول ۲-۳۷: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف کره در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۳۴
- جدول ۲-۳۸: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف پنیر در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه..... ۱۳۵

جدول ۲-۳۹: برآورد و پیش‌بینی سرانه مصرف شکر در برخی مناطق و کشورهای خاورمیانه ۱۳۷

جدول ۲-۴۰: کل مصرف کالا در کشورهای خاورمیانه و همسایه ایران در سال ۲۰۰۷ ۱۳۹

جدول ۲-۴۱: سرانه مصرف کالا در کشورهای خاورمیانه و همسایه ایران در سال ۲۰۰۷ ۱۴۰

جدول ۲-۴۲: سرانه مصرف ایران تقسیم بر سرانه مصرف سایر کشورها ۱۴۱

جدول ۲-۴۳: رشد بندی کشورهای منتخب آسیای جنوب‌غربی و خاورمیانه ۱۴۴

جدول ۲-۴۴: مقایسه سطحی و مطلوب مصرف مواد غذایی در جهان، آسیای جنوب‌غربی و کشورهای منتخب ۱۴۵

جدول ۲-۴۵: جمع بندی شاخص های انرژی کشورهای مورد مطالعه در سال ۲۰۰۶ ۱۵۰

جدول ۲-۴۶: مقایسه شدت انرژی کشورهای منتخب آسیای جنوب‌غربی در سال ۲۰۰۳ ۱۵۲

جدول ۲-۴۷: بهره‌وری انرژی برخی کشورهای منتخب در سال ۲۰۰۷ ۱۵۳

جدول ۲-۴۸: مصرف سرانه و شدت انرژی در کشورهای منطقه مختلف جهان در سال ۲۰۰۶ ۱۵۶

جدول ۲-۴۹: تغییرات شدت انرژی کل کشور براساس اطلاعات گزارش اقتصادی و ترازنامه‌های بانک مرکزی ۱۵۸

جدول ۲-۵۰: انرژی‌بری برخی از صنایع ایران در مقایسه با میانگین جهانی ۱۵۸

جدول ۲-۵۱: قیمت داخلی فرآورده‌های نفتی ۱۶۱

جدول ۲-۵۲: متوسط قیمت منطقه‌ای فرآورده‌های نفتی در بازار خلیج فارس طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۸۰ ۱۶۱

- جدول ۲-۵۳: قیمت‌های منطقه‌ای فرآورده‌های نفتی و نفت خام طی سال‌های
۱۳۸۷-۱۳۸۰ ۱۶۲
- جدول ۲-۵۴: میزان روند مصرف گاز مایع به تفکیک نوع مصرف کننده و سهم
آنها ۱۶۴
- جدول ۲-۵۵: قیمت بنزین و مصرف سرانه انرژی کشورهای منطقه آسیای جنوب
غربی در سال ۲۰۰۸ ۱۶۸
- جدول ۲-۵۶: قیمت بنزین و مصرف سرانه انرژی برخی کشورهای پیشرفته در
سال ۲۰۰۸ ۱۶۹
- جدول ۲-۵۷: قیمت لیتر بنزین بدون سرب معمولی سهمیه‌ای ایران در مقاطع
مختلف ۱۶۹
- جدول ۲-۵۸: تلفات شبانه‌ای مردم کشور در دوره ۷۶-۱۳۸۶ ۱۷۳
- جدول ۳-۱: شاخص توسعه انسانی HDI سال ۲۰۰۸ و رتبه کشورهای منطقه آسیای
جنوب غربی ۱۸۰
- جدول ۳-۲: رتبه جهانی توسعه انسانی کشورهای آسیای جنوب غربی در سال
۲۰۱۰ ۱۸۱
- جدول ۳-۳: استانداردهای ملی برخی از محصولات غذایی ۲۳۳
- جدول ۳-۴: مقادیر تعیین شده برای سبد مطلوب غذایی ۲۳۴
- جدول ۳-۵: شناسایی فرآیندها و الزامات اجرایی اهداف و سیاست‌های سند
چشم‌انداز و برنامه‌های توسعه ۴ و ۵ برای اصلاح الگوی مصرف ۲۳۵
- جدول ۴-۱: کشش قیمتی کالاهای خوراکی اساسی به تفکیک دهک‌های
درآمدی ۲۸۲
- جدول ۴-۲: کشش درآمدی کالاهای خوراکی به تفکیک دهک‌های
درآمدی ۲۸۴

جدول ۴-۳: کشش متقاطع کالاهای اساسی خوراکی	۲۸۵
جدول ۴-۴: متوسط کشش قیمتی کالاهای اساسی	۲۸۸
جدول ۴-۵: کشش درآمدی	۲۸۸
جدول ۴-۶: سرانه مصرف کالاهای منتخب در ایران، جهان و کشورهای آسیای جنوب غربی	۲۹۹
جدول ۶-۱: آمار توصیفی سؤالات پرسش‌نامه	۳۴۷
جدول ۶-۲: Reliability Statistics	۳۵۱
جدول ۶-۳: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۵۱
جدول ۶-۴: ANOVA	۳۵۱
جدول ۶-۵: X1	۳۵۲
جدول ۶-۶: ANOVA	۳۵۳
جدول ۶-۷: Test Statistics ^a	۳۵۳
جدول ۶-۸: جدول رتبه‌بندی	۳۵۴
جدول ۶-۹: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۵۴
جدول ۶-۱۰: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۵۷
جدول ۶-۱۱: ANOVA	۳۵۸
جدول ۶-۱۲: X14	۳۵۹
جدول ۶-۱۳: Test Statistics ^a	۳۶۰
جدول ۶-۱۴: Ranks	۳۶۰
جدول ۶-۱۵: آزمون دوجمله‌ای فرضیه چهارم (زیر ساخت بیرونی)	۳۶۱
Binomial Test	۳۶۱

جدول ۶-۱۶: ANOVA	۳۶۳
جدول ۶-۱۷: Test Statistics ^a	۳۶۳
جدول ۶-۱۸: Ranks	۳۶۴
جدول ۶-۱۹: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۶۴
جدول ۶-۲۰: ANOVA	۳۶۵
جدول ۶-۲۱: Test Statistics ^a	۳۶۵
جدول ۶-۲۲: رتبه‌های عوامل ارتقاء بهره‌وری Ranks	۳۶۵
جدول ۶-۲۳: Binomial Test	۳۶۶
جدول ۶-۲۴: Binomial Test	۳۶۸
جدول ۶-۲۵: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۶۹
جدول ۶-۲۶: تحلیل واریانس ANOVA	۳۷۱
جدول ۶-۲۷: Test Statistics ^a	۳۷۲
جدول ۶-۲۸: رتبه‌ها Ranks	۳۷۲
جدول ۶-۲۹: آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۷۴
جدول ۶-۳۰: آنالیز واریانس ANOVA	۳۷۶
جدول ۶-۳۱: نتایج آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۷۷
جدول ۶-۳۲: ANOVA	۳۸۰
جدول ۶-۳۳: نتایج آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۸۱
جدول ۶-۳۴: ANOVA	۳۸۳
جدول ۶-۳۵: Test Statistics ^a	۳۸۴
جدول ۶-۳۶: Ranks	۳۸۵

جدول ۶-۳۷: Binomial Test	۳۸۷
جدول ۶-۳۸: ANOVA	۳۸۸
جدول ۶-۳۹: نتایج آزمون دوجمله‌ای	۳۸۸
جدول ۶-۴۰: ANOVA	۳۹۰
جدول ۶-۴۱: Test Statistics ^a	۳۹۱
جدول ۶-۴۲: رتبه‌بندی Ranks	۳۹۱
جدول ۶-۴۳: Binomial Test	۳۹۱
جدول ۶-۴۴: نتایج آزمون دوجمله‌ای Binomial Test	۳۹۲
جدول ۶-۴۵: Test Statistics ^a	۳۹۳
جدول ۶-۴۶: نتایج رتبه‌بندی Ranks	۳۹۳
جدول ۷-۱: خلاصه توصیه‌های سیاستی، نکات قابل پیش‌بینی و مدیریت اقدامات اجرایی اصلاح الگوی مصرف	۴۳۱

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار ۲-۱: شدت انرژی در طی زمان یا کل انرژی مصرف شده برای تولید هر دلار GDP	۱۴۹
نمودار ۳-۱: ساختار سیستم H-CGP	۲۲۶
نمودار ۴-۱: تابع تقاضای گروه یک	۲۹۰
نمودار ۴-۲: تابع تقاضای گروه دو	۲۹۰
نمودار ۴-۳: تابع تقاضای گروه سه	۲۹۱
نمودار ۴-۴: تابع تقاضای گروه چهار	۲۹۱
نمودار ۴-۵: تابع تقاضای گروه پنج	۲۹۲
نمودار ۴-۶: تابع تقاضای گروه شش	۲۹۲
نمودار ۴-۷: تابع تقاضای گروه هفت	۲۹۳
نمودار ۴-۸: تابع تقاضای گروه هشت	۲۹۳
نمودار ۴-۹: تابع تقاضای گروه نه	۲۹۴
نمودار ۴-۱۰: تابع تقاضای گروه ده	۲۹۴

- نمودار ۵-۱: مدل مفهومی اصلاح الگوی مصرف ۳۲۹
- نمودار ۵-۲: سطوح اصلاح الگوی مصرف ۳۳۰
- نمودار ۵-۳: کار گروه عالی اصلاح الگوی مصرف ۳۳۲
- نمودار ۵-۴: نقشه راه اصلاح الگوی مصرف (نمونه مورد استفاده، بنزین) ۳۳۳
- نمودار ۵-۵: نقشه راه اصلاح الگوی مصرف (مورد مطالعه نان) ۳۳۴
- نمودار ۵-۶: دستور کار کار گروه عالی ۳۳۴
- نمودار ۵-۷: نقشه راه اصلاح الگوی مصرف برنج ۳۳۵

پیشگفتار مؤلف

بررسی زندگی و خدمات اجتماعی و اصلاح الگوی مصرف و طراحی روش های اجرای آن وظیفه ای سهل و ممتنع است. سهل است، از این باب که در روزنامه ها، مجلات و سایر رسانه های مکتوب و غیر مکتوب یومیه، اخبار و اطلاعات گوناگونی از وضعیت ضایعات، اسراف ها، تذبذرها، بی توجهی به اصلاحات محیط زیست، نابسامانی و تنوع طلبی هویت گریز در مصارف، مدهای لباس، روش های پخت و پز، گرسنگی سلولی علی رغم پرخوری، سیری شکم و ریخت و پاش زیاد و از این قبیل را می توان دید و شنید و در سینما و تلویزیون و یا به عینه مشاهده کرد. اما ممتنع است، چون مدار و یا روش شناسی مشخص علمی و واحدی بر این پراکندگی ها حاکم نیست.

بحث الگوی مصرف به ویژه از زمان بحث هدفمند کردن یارانه ها و نقش آن در تنظیم مصرف، جلوگیری از ضایعات، بهبود بهره وری تولید و فناوری و مهم تر از همه تاثیر بر تخصیص بهینه منابع و رفع ظلم از طبقات محروم جامعه در توزیع درآمد، بالا گرفت. بحث هدفمند کردن یارانه کالاهای اساسی و حامل های انرژی که از برنامه توسعه در صدر اصلاحات اقتصادی و اجتماعی قرار گرفته بود تحت تاثیر محافظه کاری سیاست ها تنها زمان دولت دهم فرصت اجرا پیدا کرد.

ستاد بهینه سازی و مدیریت مصرف سوخت و حذف یارانه نان زمینه اصلاح الگوی مصرف را در این موارد فراهم ساخت.

اثرات اصلاح قیمت نان و حامل‌های انرژی، کاهش ضایعات و صرفه‌جویی در مصرف بنزین و نفت و گاز و سایر حامل‌ها در یک سو و لزوم اصلاح الگوهای تولید در استفاده از فناوری‌های انرژی‌اندوز در سوی دیگر بود.

در همایش بررسی الزامات، سیاست‌ها و راهکارهای اصلاح الگوی مصرف مورخ چهارم مرداد ۱۳۸۸ که با ترکیبی از نشست‌های موضوعی و میزگرد و سخنرانی مقالات برگزیده برگزار گردید پیرامون اغلب مباحث مربوط به ضرورت اصلاح قیمت‌ها، تخصیص بهینه منابع، هدفمندی یارانه‌ها و تعیین تعریف و چارچوب دقیق‌تری از برنامه اصلاح الگوی مصرف بحث و روشنگری شد.

سخنرانان مباحث از زوایای فرهنگ، جامعه‌شناسی توسعه و بیش از همه اقتصاد و مهندسی مجدد الگوی مصرف به مساله پرداختند. نیازهای مشخص به حوزه‌های جدید مطالعه مصرف و شناخت و شناسند، علمی و دقیق از چگونگی تاثیر عوامل گوناگون موثر، اعم از کمی و کیفی تا حدود زیر و روشن شد.

درست بعد از چنین زمانی کلیات و مباحث مطالعه تفصیلی الگوی مصرف و نقشه راه مدیریت جامع و هماهنگ آن تهیه و به شورای پژوهش موسسه تقدیم شد. در شورای پژوهش با توجه به حجم وسیع کار و نیاز به اجرای طرحی زودبازده‌تر و همینطور محدودیت مالی موجود این بخش از طرح جامع که بسیار نزدیکی با نیازهای وزارت متبوع برای انجام وظایف محوله داشت در برنامه آگهی در گرفت. براین اساس پیشنهادیه‌ای تحت عنوان طراحی و تبیین نقشه راه اصلاح الگوی مصرف براساس اهداف سند چشم‌انداز و برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه به تصویب رسید. در این پیشنهادیه روش تحقیق تحلیل شکاف از طریق آسیب‌شناسی و شناخت وضع موجود مصرف برحسب نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT) و در مرحله بعد شناخت اهداف، استانداردها و وضعیت مطلوب و تشخیص و اندازه‌گیری شکاف‌ها و فاصله‌های وضع موجود از وضع مطلوب، راهکارهای اجرایی پیشنهادی خود را ارائه گردیده است.

در این تحقیق از داده‌های ثانویه و مهم‌تر از همه آنها تحقیقات موسسه و وزارت در ارتباط با شناسایی الگوی مصرف و چالش‌ها و مشکلات موجود در تولید و تجارت کالاهای اساسی و بیش از همه آرد، گندم و نان، الگوی مصرف انرژی و پژوهش‌ها و طرح‌های تحقیقاتی مرتبط با هدفمند کردن یارانه و اثرات آن بر تنظیم بازار، درآمد مصرف‌کنندگان و تحقیقات موسسه در باب احکام اسلامی مصرف استفاده شد.

استفاده از داده‌های اولیه و یافته‌های تحقیق، شامل ریز آمار مصرف بودجه خانوار مرکز آمار ایران برای کالاهای منتخب و به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای برحسب واحدهای هزینه‌ای و مصرف و نیز اخذ مستقیم برخی آمارها و نظرات خبرگان پاسخگوی سئوالات مربوط به روش‌های تحلیل وضع موجود و اعتبار سنجی توصیه‌ها و راهکارهای پیشنهادی و ارائه‌ها و کشش‌های به‌دست آمده از تخمین تابع تقاضای کالاهای منتخب به روش اقتصادسنجی است.

از آنجا که طبق نظر اغلب علمای اقتصاد، متغیرهای موثر بر مصرف اصولاً اقتصادی یا قابل تبدیل به نوع اقتصادی هستند و ریزبافت تابع مطلوبیت و نسبت‌های جانشینی ذاتی در آن توابع را رجحان‌های قبلی و مستقل افراد تشکیل می‌دهد، لذا امکان اصلاح اساسی در الگوی مصرف و جابجایی آن منوط به تشکیک در تفریق‌های فردی و مارشال است. لذا زمان متناهی صرف دستیابی به این تحلیل و نتیجه‌گیری شد و نسبت شود این یک فرض تجربی است و در زندگی واقعی ترجیحات و اشتراکات مصرفی خانوارها، گروه‌ها، اقوام و در سطوح بالاتر ملت‌ها حاکی از قبلی نبودن رجحان و امکان تشکیل و تغییر آنها در شرایط متفاوت اجتماعی و فرهنگی است.

از این گذشته دستیابی به آمار و اطلاعات مورد نیاز طرح برای ۲۶ کشور ۱۰ کالا که در پیشنهادیه تکلیف شده بود و به همین ترتیب، رسیدن به بهترین تخمین اقتصادسنجی از توابع تقاضای ۱۰ گروه کالایی (شامل ۱۳ قلم) - که نتایج آنها در برآورد کشش‌های تقاضا و امکان سیاست‌گذاری و ارائه راهکارهای قابل ارزیابی کمی بسیار لازم و مهم بود -

و مواجهه مجری با بقیه محدودیت‌ها و ناهماهنگی‌های ناشی از تداخل کاری، همه و همه موجب به تعویق افتادن اتمام طرح شد. با این حال، امیدوار است همچنان که نیست اصلی مجری و موسسه بوده است اجرای طرح و نتایج آن کمک مهمی در تکمیل سایر تحقیقات اصلاح الگوی مصرف و تهیه برنامه عملیاتی مناسب - که برای هر گروه عوامل و کالا بسته سیاستی جداگانه‌ای را ایجاب می‌کند - اجرای بهینه‌سازی لازم و تحقق اهداف برنامه‌ریزی شده که به بیان اهل فن نقشه راه تلقی می‌شود، باشد.

همکاران اصلی من در اجرای طرحی که این کتاب برآمده از آن می‌باشد، آقایان خلیل حیدری، مدیر بخش سعادت و خانم‌ها الهام پیروز و زهرا آقاجانی بوده‌اند که نوع کمک آنها در این زمینه فصل مشخص شده است. از همگی آنان به واسطه انعطاف و حوصله‌ای که به هم و به من رسانیدند و مکرر آمار و اطلاعات و انجام اصلاحات خواسته شده به خرج داده‌اند سپاسگزارم. همچنین از آقای دکتر قاضی‌زاده ناظر محترم طرح که با صبر و شکیبایی و احساس مسئولیت بی‌نظیر خود مکرر و مکرر اصلاحات طرح و ویرایش‌های آن را از نظر نازک‌بین خود گذرانده و با تاکید خود بر حفظ انضباط پژوهشی و اصول نوشتاری بر غنا و ارزش طرح افزوده‌اند به هم خود قدردانی می‌کنم.

در پایان لازم است از زحمات همکاران داوران و آقایان دکتر احمد تشکینی و دکتر حسن حیدری که با استفاده از داده‌های خام آماری به روش اقتصادسنجی توابع تقاضای کالاها را برآورد و پارامترها و کشش‌های قیمتی و درآمدی را برآورد کرده‌اند، تشکر شود. همچنین لازم است از خانم فاطمه پناهی برای زحماتشان در تهیه پرسش‌نامه‌های اعتبارسنجی و پی‌گیری تکمیل و تحویل آن، آقای حمیدرضا محبی برای قبول زحمت ورود اطلاعات پرسش‌نامه‌ها و نیز انجام اصلاحات و آماده‌سازی آن برای چاپ، خانم طیبه گودرزی برای تایپ و ویرایش اول و خانم الهه نصیری برای تایپ قسمت‌های جدید و تکمیل اصلاحات و کل اضافات بعدی گزارش طرح و همکاری بی‌شائبه آقایان زورارپرمه، داور و خلیل حیدری مدیر گروه پژوهش‌های بازرگانی داخلی تشکر شود. به علاوه، مزید بر سپاسگزاری به عمل آمده در نامه ارسال پرسش‌نامه‌ها از تمامی پاسخگویان

محترم، مجدد تقدیر و تشکر می‌کنم. به طور قطع بدون همت این عزیزان و همکاران و زحمات بی‌دریغ آنها اجرای طرح با کیفیت فعلی میسر نمی‌شد. از همگی آنها مجدداً سپاسگزاری می‌کنم. همچنان که پیشاپیش از کسانی که پس از مطالعه کتاب مجری را از نظرات اصلاحی و انتقادی خود بهره‌مند سازند قدردانی می‌شود.

کمترین نتایج این کتاب و طرح ماخذ آن را به پیشگاه ملت با هویت ایران و مسئولین دلبسته مردمی و کارشناسان مدافع منافع ملی و علاقه‌مندانی تقدیم می‌کنم که سرلوحه زندگی و الگوی مصرف آنها تامین مهرورزی، عدم وابستگی، آزادمنشی، برادری اسلامی، گوناگونی در جوار وحدت و حفظ حرمت و شرف ملی است.

احمد اخوی

www.ketab.ir

نشانه‌ها و اختصارات عمومی

....	مار در دسترس نیست
—	آب وجود ندارد
"	رقم تنها یکبار صفر است
م.ن	موجود نیست
م.م.پ.ب	مؤسسه مطبوعات پژوهش‌ها، بازرگانی
ر.ک	رجوع کنید به
xx	محاسبه به دلیل در دسترس نبودن رقم و یا دلایل دیگر
	غیرممکن و بی‌معنی است
x	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد
همان	مأخذ بلافاصله قبلی
ب	رقم برآورد است
پ	پیوست
ibid	همان
et al	و سایرین
&	and